

FØROYA. SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 2.

Lýsingarprisur fyri petittreglu: 30 oyr. á forsiðuni, 20 oyr. á 3. og 4. síðu. Við stórrí lýsingum fest avsláttur í prísinum.

Tírsdag hin 31. mai 1927.

Kostar kr. 1,50 fjórðingsárið + Porto. Blaðið verður bílagt á posthúsinum, brævasvarnaðum og skrivstovuni. Telf. 143.

1. árg.

ILLA KOMIN GESTUR í fátækum heimum er sjúkdómur. Faðirinn virkisleysur, móðurin máttleys og børnini svang og kold — og so kemur sjúkdómur til húsa og tekur áreiði frá teim eldru, gleðina — um nokur er — frá teim ungu. Hava vit við álvara lagt í geyma hesa mynd av einum slíkum fátækum heimi, síðan tað bæði tíðliga og seint ljóðar úr vissum hornum, at kommunirnar órættvísuliga eru lógtrætunum undirgvinar, og koma soleiðis at rinda pening í stórar mágvu til tey fátæku sjúku, ið lögð verða inn á sjúkrakassini.

Røddir ljóða ymsastaðni frá, og tónin er hin sami, ætlanin hin sama; kommunirnar hava ovmikið av skuld til at dragast við, og tað er so ógvuliga mangt annað, sum tað betur skuldi góldið um at fáa rinda, heldur enn at lata pening, ið kann lætta um limagjaldið hjá sjúkrakassalimum, sum annars vóru dømdir til at rinda hitt dupulta. Lítillátið mátti tó tað verðið at harmast um tann pening, ið kommunirnar soleiðis rinda, tí hann ferð ikki fyri skeytið, men kemur umvegis sjálvum kommuninum til góðar. Tað, sum lagt verður út á henda hátt, ger í fyrsta lagið, at hin fátæki húsfadur og húsmóðurin kunnu gerast lív av sjúkrakassum og harvið fáa ein góðan stuðul, um tað óhapp skuldi hent, at tey blivu sjúk og komu á sjúkrakassini. Tað er lættari fyri hin fátæka at tíða til læknans, og um so varð at læknin vildi haft tey á sjúkrakassini, er einki til at ivast í, tað verður jattað alt í einum vegna tann stuðul, sum tey hava í sjúkrakassanum.

Fyrr í tíðini fóru fólk ikki í bræði til læknans, og oftast ikki fyrr enn ov seint varð, so einki gjordist fyri at forða sjúkuni og tarnað deyðanum. Og tað er tó ikki so langt síðani, at unglingur — tá vóru ikki sjúkrakassar so víða um sum nú — varð sjúkur í fleiri mánaðir, og sóknin noyddist at rinda fyri hann, ið fátækur var, og hin hugprúði unglingi — táid hann aftur kom á fótur tordi neyvan at líta upp í skuld til sóknina.

Er tað menniskjansligt at kúra og kлага, tí hin fátæki verður hjálptur, táid heilsan berst undan og hann ikki er mentur at forsyrgja sær og sínum. Menniskjur við einum nárligum hjartalagði vilja halda, at hetta er ein skylda, og hartil eisini ein vøkur skylda, at hin fátæki sjúki verður styðaður, og einki minst táid hann sjálvur eftir forðumuni rindar stítt limagjald til sjúkrakassan, fyri harvið at

halda seg skaðasleysan um óhappið skuldi hent.

Tað letist tí illa at menn, sum hava stítt á tí turra, loyvað sær at seta fram tað áskoðan, at her stóru útreiðslurnar til sjúkrakassini heldur átti at verðið álknaðar teimum til eykagjald, sum limir vóru av sjúkrakassa, heldur enn at líknað her á allar fbyggjarar í sóknini. Var tað ikki vakrari, um tey ymsu sóknarstýrini høvdu skotið nakað av peningi til sjúkrakassarnar, og soleiðis hjálpt til at fingið teir til at borið seg — og limagjaldið kundi minnast, og leiðin varð betri hjá teim fátæku til at gerast limir. Á henda hátt kundi tað eydnast at rokki á mál, soleiðis at eithvørt menniskja kundi gjørt limir av sjúkrakassa og harvið tryggjaði bæði seg og síni, og vildi tað tá aldri hent upaftur, at nakar av sjúku var komin í skuld til kommunina.

Socialdemokratir hava á danska ríkisdegi framsett uppskot um rett hjá fátækum fólki til ókeypis sjúkrakassalím, sjúkrakassupphald, medicin og annað, ið kreyst til heilsuótur, táid ein í almennum starvið verðandi lækni hetta býður, uttan at tað kann teljast sum fátækrahjálp.

Hetta er tað sama sum hin socialdemokratiska stevnuskáin sigur um ókeypis sjúkrakassalím.

I teim ymsu skúlnarstjórnum verður ein slík áskoðan neyvan framt — og nær man hon fara at ljóða á lógtingið: ókeypis upphald á sjúkrakassum fyri hin fátæka, sum ei heldur skal rinda fyri hjálpin, ið læknarnir veita.

M. S. V.

For vore smaa Venner.

Charleston.

Lille Else sætter den forbavsedde Peter ind i Charleston's Hemmeligheder.

Stormvejr.

Skyerne sortnede, Stormen susede, Søen slog svulmende. — Skibet sank, steg, slingrede. — Skibsmandskabet skreg skræklagne. — Stot stot Styrmanden, sagde stærkt: »Stille, Skibsmandskab! — Sømandene staa stot, siger stille: »Stormens Styrer styrer Sømandens Skæbne.« — Svulmende steg Søen — saa sank Skibet.

Bommelom!

Moderen: Du maa ikke tromme, mens Far sover!

Peter: Ja, men hvis jeg trommer, mens Far er vægen, saa faar jeg Lussinger.

Dagens Emner.

Nogle Indlæg fra vore Læsere om aktuelle Spørgsmaal.

Framstig.

Nógv framstig í Føroya vinnilívið torvað. Góð heimavirkið nora ogn landsins.

Eins og á Ólavsvøku 1925, tá framsýning var her í Havn, var fólk aftur nú á framsýningini í Vestmanna hugtikið og bísið at sigga allar teir vøkru lutir, ið framlagdir vóru virkaðir her á landi úr føroyskari ull. Men ikki bert vit Føroyingar halda hetta heimavirkið vera vakurt og gott arbeid; eisini Danir t. d. víroð til fullnar tað, ið sent hevur verði til framsýningar seinasta vetur og í fyrrárið. Hándarbeið hava altíð verðið met hægri enn maskinarbeið, og enn, sigga vit, finnst tó Føroyingar, ið duga so væl heimavirkið, at teirra arbeid kann javnast við tey vakrast og bestu, útheimurin bjóðar fram.

Vit mega tíverri sanna, at í mong ár hevur ansurin fyri at virka og nýta sjálvið mest møgult til okkara verði lítill. Her hevur verði innflutt mongd av útlendskum ullvørum, hálvull og linnittum — nógv minni verðar enn hvat vit sjálvir kunnu virka, um vit vilja; og vita vit, at hitt linnitt til uttan-klæði her norðanlanda hóskar illa. Tað er heilsuoyðandi og peningaoýðandi.

At fólk her á landi hevur alt meira og meira hug at vera vakurt flatið, er einki ringt, og at unga fólkid dármar klæðir, seymaði ella bundin soleiðis sum París visir okkum, ger heldur einki, bert tilfarið vit sjálvið eiga í landi okkara verður virka til, soleiðis sum fólk ynskir tað, og nýtt til okkara klædna. Hetta vita vit nú er møgult, tað hava framsýningarar prógva.

Tað er sjálvsagt ikki hvønn mans fori at seta seg niður og virka úr lagið so vøkur plogg, men her er tað at tey, ið duga og hava hug, kunnu ganga undan og gagna land okkara á tann hátt, at tey vísa mega fólkinum, hvussu virkast skal. Um tað er satt, at dugandi fólk her ætla at stovna felag til tess at nora um heimavirkið Føroyalands, so vil tað vera eitt gott framstig.

A. ZISKA.

Er Amtmanden Modstander af Frelsens Hærs Arbejde paa Færoerne?

I ethvert Samfund findes der Mennekser, der stiller sig ligegyldige, uforstående, modvillige og for nogle enkelte Vedkommende som direkte Modstandere af alt, hvad der af enkelte Personer saavel som Institutioner bliver foretaget for at lede, særlig Ungdommen bort fra de jevle, der fører til moralsk og aandelig Ødelegelse.

Blandt de Institutioner, der arbejder med sidstnævnte Formaal for Øje, indtager Frelsens Hær en førende Stilling i saa godt som alle civiliserede Lande, og det viser sig, at denne Institutions aandelige og moralske opbyggende Arbejde bliver paaskon-

net, saavel af Befolkningen, som af de stedlige Myndigheder.

Her paa Færoerne har Frelsens Hær først for ca. halvtredie Aar siden begyndt sin Virksomhed, og dens Arbejde er blevet modtaget med Glæde blandt Befolkningen saavel i Thors-havn som rundt om i alle de Bygder, der er bleven besøgte.

Frelsens Hærs Arbejde bliver for største Delen opretholdt ved Gaver, frivillige Bidrag gennem Indsamlinger, Kollekt o. lign. samt ved fra Tid til anden, enten selv eller gennem Venner at foranstaltede Udsalg, Basarer o. l. Til Hjøjpe i Arbejdet, og alle Steder viser det sig, at Myndighederne stiller sig meget imødekomende og behjælpelig overfor alt, hvad der paa loyvl og uforstyrrende Maade bliver foretaget for at støtte Arbejdet.

Det maa derfor forbyvse alle, der sympatiserer med aandeligt og opbyggende Arbejde, at erfare, at Færoernes Amtmand, Hr. E. Olrik, synes at være Modstander af Frelsens Hærs Arbejde, idet Amtet har nægtet Tilladelse til at afholde det i nærværende Blads forrige Nummer averterede Udsalg med Tombola m. m., til Fordel for Hærens Arbejde paa Færoerne.

Nægtelsen kommer saa meget mere overraskende, som Tilladelser af lignende Art hidtil har været givet til nær sagt alle mulige, til Tider mindre nyttige Formaal.

Da Frelsens Hær som for nævnt, først for nylig har begyndt sit Arbejde her paa Færoerne, vil enhver, der kender lidt til Hærens Arbejdsmaader, kunne forstaa, at Hindringer som ovennævnte, virker meget føleligt paa den økonomiske Side af Arbejdet, da der alene til at anskaffe og holde Lokale kræves ikke helt ringe Beløb, men sikkert vil den af Amtet indtagne Holdning gøre sit til, at Frelsens Hærs Vennekreds vil vokse og Befolkningens Sympati tiltage og give sig Udsalg i pæknier Støtte paa anden Maade.

En Ven af Frelsens Hær.

„Kundskab er Magt“.

er eitt orð, sum nær um allan heimin er brúkt. Vit á hesum lítla oyggjalandi skuldu eisini kunna sagt tað sama: mentun er máttur; tí longest koma tey menniskjur fram, sum vaksu um mentun sína, nær og hvar stundir gevast til tess — tað verði so við kropsligum, heila ella sálarligum arbeid — utan um tað kann eingin koma, at mentun er kraft. Og brúkt við skili og góðum vilja skuldi henda kraft kunna nort um eðli mannabarnanna, soleiðis at tívið fall lættari at líva. Dómir eru tí verri víða hvar um heimin, at mentun er eisini misbrúkt av monnum, sum millum annað trúgva seg standa á hægri mentunarstigi enn onnur. Men tá granskað verður eftir teirra starvi í livinum, er virki teirra í samanburði við annað arbeidandi fólk lítill — fyri ikki at siga einkis — vírið. Men fleiri og meira ógvisslig dómir hjá mentunarlitlum fólki kundu nevnt á annan hátt, til dómis um óvund, ill- og ósemju, orðablag og framkomu. Allir hesir seinast nevndu ósiðir hvørva, so hvørt menniskjuni mentast.

Føroyingar — allir sum ein — berjast fyri at fáa so nógv sum

møgult útint á landi og sjógv, og við rottum kann sigast, at fiskimennir eiga lívið í Føroyingum; tí hepnast ikki fiskimenninum okkurt árið góða veiðu, doyr alt virki á oyggjunum. Um ikki av øðrum grundum so netupp av teirri, átti ein og hvor, sum tess kundi, at gjort stítt til at lætta um byrðu fiski- og arbeidsmanna sálarliga og á aðrar góðar háttir.

Eftir at barnið 14—15 ára gamalt er komið úr skúlanum, er ofta torført peningaliga sæð at veita tí mentun — serliga skal tað fara til útheiminsins. — Men tess nýstist ikki hjá okkum Føroyingum; vit eiga reiduliga góðan skúla: Føroya Fólkaháskúli. Sum dómi, hvussu góður háskúlin er, skal nevntast, at limir, sum finga sær mentun á honum fyri rúnum 20 árum síðan, hava latið børn síni eisini mentast har, og mong eru tey, sum fleiri skeið hava verið á honum bæði fiskarir, skiparir, heimaarbeiðarir, jarðabrákarir, handlismenn, embætismenn og hópur av góðum føroyskum kvinnum — falt knappir 1000 næmingar. — Onnur dómir kunnu nevntast; her bert eitt: 1911 ella 1912 var við mæð og øðrum á háskúlanum ein unglingi, sum ongan barnaskúla hevði notið. Hann kendi sum rímuligt hvørki tal ella stav, táid hann kom á skúlan. Men táid skúlskeiðið um várið var endað, kundi hann allar rokningsartimar, at lesa og skriva danskt so at siga feilfrítt og gróvur í føroyskum máli fyri utan at nevna alt hitt, sum lært var. Hesin maður er fyri nókrum árum síðani deyður. Hann var ættaður av Slætanesi. — Har fór eitt friða- og dygdagott menniskja Haranum í hendur.

Táid nú lívið einaferð er so, at øll royna at fáa tað mest møgult, og tí við arbeidði ella mentun, so er einki meira sjálvsagt, enn at tíð foreldrum, sum vilja sínum børnum væl, lata tey njóta ta gleði, sum góð mentun gevur.

Føroya Fólkaháskúli er Føroya fólks ogn, og tí átti ein og hvor, maður og kvinna, ung og eldri, mat enta seg á honum; tað er ótrúligt, hvat ein hugagóður næmingur kann læra mikið eitt summar-ella veturskeiði á honum. Eitt lítið er tað kanska dýrari fyri næmingar títi um oyggjarnar at vitja til skólans, men fyri næmingar úr Havnini, sum ætla sær á hann, kostar tað so at siga einki — tað er at siga, um teir bógva heima og hava styrk (í Havn kunnu allir næmingar eta og sova heima).

Tað eru góðir tveir mánaðir eftir av hesum summarskeiði — summarskeiðið vara 3 mánaðir —, so at gentur, sum hug hava at vitja skúlan, ella foreldrar, sum ráð og vilja hava til at lata dótur sínar mentast, mugu flyta sær, um tær skulu koma á skeiðið í summar. (Við at snógva sær til lærarnar ella onkran háskúlavin fáa tey, sum tess ynskja, alla greiðu um styrk